

پیشران های آموزشی مؤثر بر توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی شهرستان نهاوند در توسعه کسب و کارهای خانگی

سعید کریمی^۱، فاطمه سپهوند^۲

۱- دانشیار توسعه و آموزش کارآفرینی، گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان

۲- دانشجوی دکتری توسعه کشاورزی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان

چکیده

این تحقیق از نظر نوع هدف، کاربردی بوده و با روش و فن تحلیل پیشران ها انجام شده است و لذا دارای ماهیت تحلیلی و اکتشافی است. در مرحله نخست با مصاحبه با ۲۰ نفر از کارشناسان مرتبط در اداره مدیریت هماهنگی ترویج جهاد کشاورزی استان همدان و نیز کارشناسان جهاد کشاورزی شهرستان نهاوند، اداره تعاون روستایی، اداره صنعت و معدن، مرکز خدمات فیروزان شهرستان نهاوند اطلاعات نخستین گردآوری شد و مؤلفه های کلیدی (با تأکید بر نقش مؤلفه های آموزشی) که در این شهرستان می تواند در آینده بر توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی در راستای توسعه شغل های خانگی، تأثیرگذار باشند شناسایی شد. نتایج به دست آمده ۱۷ مؤلفه کلیدی بود. در گام دوم برای شناسایی پیشران ها از بین ۱۷ مؤلفه بیان شده، پرسشنامه تأثیر های متقابل طراحی شد. وزن دهی این پرسشنامه به صورت مقایسه ای زوجی و میزان ارتباط مؤلفه ها با همدیگر با اعداد بین صفر تا سه صورت گرفت. پس از تکمیل پرسشنامه توسط جامعه آماری، از نرم افزار میک میک برای تحلیل استفاده شد. نتایج نشان داد که "برگزاری کارگاه ها برای معرفی توان زنان روستایی در راستای بهبود اوضاع اقتصادی خانوارها برای اعضای خانواده و مردان روستا" از یک سو می تواند بر توان و خلاقیت زنان روستایی بیافزاید و از سویی دیگر با معرفی این توان ها و قابلیت ها به دیگر افراد روستا و حتی اعضای خانواده بتوان مسیر ورود زنان را به عرصه فعالیت های کاری و اقتصادی بیشتر باز کند. همچنین "مداخله گری مؤثرتر مروجان کشاورزی برای ارائه نمایشگاه های دستاوردهای زنان روستایی به طور منظم در مناسبت های خاص به موازات آموزش برای افزایش کیفیت تولیدات برای ارایه در نمایشگاه " می توانند مؤثر باشد. این پیشران ها سبب "تقویت مهارت های استفاده از بازاریابی مجازی برای توسعه شغل های خانگی زنان " روستایی می شوند و نیز در "افزایش سطح مهارت زنان در ایجاد شغل ها" تأثیر مستقیم و مؤثری دارند؛ همچنین سبب افزایش تبادل تجربه ها در زمینه کاری زنان روستایی خواهد شد.

نماینده واژگان: توانمندسازی زنان، کسب و کارهای خانگی، شغل های روستایی

نویسنده مسئول: سعید کریمی

رایانامه: SKarimi@basu.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۹/۳۰

تاریخ ارسال: ۱۳۹۹/۰۴/۱۷

مقدمه

زنان روستایی و عشایری بر مبنای سرشماری سال ۱۳۹۰ با جمعیتی بیش از ۱۰ میلیون نفر به عنوان رکنی از جمعیت مولد بخش کشاورزی، از ساکنان اصلی روستاها به شمار می آیند. زنان جامعه روستایی و عشایری ایران نقش تعیین کننده ای در خانوار روستایی دارند (بانک جهانی، ۲۰۰۷)، از یک سو تربیت فرزندان را به عهده دارند و از سویی دیگر اقتصاد و مدیریت خانه را بر عهده دارند (الس لیکوتر، ۲۰۱۷؛ اگیلار و همکاران، ۲۰۱۴؛ آیلیو و همکاران، ۲۰۱۵). همچنین به عنوان عامل مؤثر در کارهای گوناگون کشاورزی، اقتصادی و اجتماعی در جامعه سهم بسزایی دارند (جاکسون، ۲۰۱۰). مشارکت فعال زنان در فعالیت های تولید و کسب و کارهای خانگی قابل انکار نیست (صیده و همکاران، ۱۳۹۶؛ پدهازیر، ۱۹۸۲؛ امینی، ۲۰۰۰؛ سیرگاک، ۲۰۰۶).

با توجه به اینکه زنان عاملان توسعه قلمداد می شوند، توانمند بودن و توانمند ساختن آنان در رسیدن به هدف های توسعه پایدار کمک خواهد کرد (کلدی و سلحشوری، ۱۳۹۱). ضرورت پرداختن به این موضوع در جهان، به ویژه در جامعه های روستایی، بسیار با اهمیت است زیرا زنان به طور عمده در کشورهای توسعه نیافته یا در حال توسعه عنصرهای حاشیه ای، غیرفعال و غیرمولد به شمار می آیند و به طور عمده با محرومیت بیش تری روبه رو هستند (احمد، ۲۰۱۶). با در نظر گرفتن نقش انکارناپذیر زنان در فرایند توسعه روستایی و وضعیت نامطلوب آنان از نظر بیش تر شاخص های توسعه، توانمندسازی آنان امری ضروری به نظر می رسد (رضایی و زارعی، ۱۳۹۳؛ رضایی قادی، ۱۳۹۱؛ قدیری معصوم، ۲۰۱۴) و بدون مدنظر قرار دادن نقش زنان توانمند، دستیابی به هدف های توسعه پایدار امکان پذیر نخواهد بود (رضایی قادی، ۱۳۹۱).

بدون شک توانمندسازی ارتباط تنگاتنگی با بهبود مستمر، ارتقای صلاحیت، تغییر در رفتار و بهبود عملکرد

زنان دارد که می تواند با افزایش عملکرد زنان، بقای آنان را تثبیت کند (میاندشتی و همکاران، ۱۳۹۱). تحقیقات نشان داده اند که توانمندی اقتصادی و کسب و کار خانگی با هم در ارتباط هستند (ده حقی و همکاران، ۱۳۹۳؛ سعدی و همکاران، ۱۳۹۳). هم اکنون توسعه مشاغل کوچک روستایی با تأکید بر شغل های خانگی به علت برخورداری از ماهیت و مزایای منحصربه فرد، با استقبال متخصصان توسعه روستایی روبه رو شده است (سهامی و همکاران، ۱۳۹۰).

شغل های خانگی به نوعی از کسب و کار گفته می شود که به حتم مشارکت همه اعضای خانواده را در برداشته و به صرف یک یا چند نفر از اعضای خانواده در فعالیت اقتصادی مشغول باشند و از نظر سازمان بین المللی کار کسب و کار در خانه، معیار تلقی کردن آن به عنوان شغل های خانگی است. شغل های خانگی اغلب به وسیله افرادی ایجاد می شود که سرمایه زیادی ندارند و غالباً از سرمایه های شخصی استفاده می کنند و به طور عمده در محیط خانه تنها تولید کالا صورت گیرد. شغل های خانگی یکی از زمینه های مناسب فعالیت اقتصادی زنان، به ویژه در منطقه های روستایی، به شمار می رود (نادری مهدیی و وحدت مودب، ۱۳۹۷).

این نوع کسب و کار منافع اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی را فراهم می کند (سیمور و نیکولی، ۲۰۰۱؛ نره ایی و همکاران، ۱۳۹۱) و شرایطی را ایجاد می کند تا زنان به اقتصاد خانواده کمک داشته باشند. همچنین از مهم ترین برتری های شغل های خانگی می توان به کسب پایگاه و نقش اقتصادی زنان در خانواده، حفظ کیان و حرمت، جایگاه و کرامت بانوان، بالا بردن کیفیت زندگی خانواده و افراد، ارتقاء روحیه آزادی و استقلال عمل، کاهش فشارها و تنش ها (نصیری، ۱۳۸۹) و حضور در محیطی آرام تر و کنار خانواده (گولارد، ۲۰۱۰) اشاره کرد.

می‌باشد زیرا پراکنش و توزیع جمعیت شهر و روستا در این شهرستان به طور برابر می‌باشد. همچنین جمعیت روستایی این شهرستان ۱۳ درصد از جمعیت روستایی در کل استان را تشکیل داده‌اند و شهرستان یادشده سومین شهرستان استان همدان می‌باشد (پس از شهرستان ملایر) که بالاترین شمار روستاها و جمعیت روستایی را دارد و اقتصاد مبتنی بر کشاورزی را دارد. هم‌اکنون عمده شغل‌هایی که زنان روستایی در این شهرستان به آن مشغول هستند مواردی مانند "پروش مرغ خانگی، تولید و فروش ترشی‌های خانگی، تولید مرباهای خانگی، پرورش قارچ در سطح کوچک و در خانه‌سراها، تولید و فروش سبزی‌های خوراکی، بسته‌بندی و فروش گیاهان دارویی، تولیدهای سنتی و صنایع دستی، فروش لبنیات محلی" هستند و از این طریق به معیشت خانواده کمک می‌رسانند. توسعه کسب و کارهای زنان روستایی می‌تواند در راستای توسعه روستایی و نیز بهبود معیشت جمعیت روستایی مؤثر واقع شود.

تاکنون تحقیقاتی در مورد عامل‌های مؤثر بر توانمندی اقتصادی زنان روستایی صورت گرفته است و نتایج مختلفی کسب شده است. برخی محققین مواردی مانند مشارکت اقتصادی، سطح دانش تخصصی و میزان تسهیلات و دسترسی به منابع مالی، برخورداری از حق مالکیت قانونی، رفع تبعیض از بازار کار آشنایی با مهارت‌های گوناگون و کاربردی و دسترسی به اعتبارات خرد را در این راستا مؤثر بیان می‌کنند (کلانتری و همکاران، ۱۳۸۹؛ سعیدی و همکاران، ۱۳۹۱؛ صیده و همکاران، ۱۳۹۶؛ کتابی و همکاران، ۱۳۸۲؛ مرادی، ۱۳۸۹؛ چرمچیان و علی بیگی، ۱۳۹۲؛ زرافشانی و همکاران، ۱۳۹۱).

با توجه به موارد یادشده، این تحقیق به بررسی پیشران‌های آموزشی مؤثر بر توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی در راستای توسعه کسب و کارهای خانگی در شهرستان نهاوند می‌پردازد.

از سویی دیگر، فرصت‌های کسب و کار خانگی باعث خوداشتغالی و تأمین نیازهای محلی یک اقتصاد شده و می‌توانند موجب گوناگونی و دگرگونی زیادی در اجتماع و اقتصاد هر کشور شوند و بهبود درآمد، خودمختاری و استقلال زنان را در پی خواهد داشت (ملک سعیدی و همکاران، ۱۳۹۲). این گونه شغل‌ها زمینه ایجاد اشتغال و ماندگاری در فعالیت‌های کشاورزی و غیر کشاورزی را فراهم می‌کند و موجب افزایش درآمد و بهبود کیفیت زندگی روستاییان می‌شود (گیبسون و الیوا، ۲۰۰۹). لازم به یادآوری است که بررسی ویژگی‌های افراد خانوار روستایی شرکت‌کننده در تولیدهای خانگی نشان می‌دهد که بیش‌تر مشارکت‌کنندگان در این فعالیت را زنان تشکیل می‌دهند (جهانگیری و عبدالهی، ۱۳۸۱).

با توجه به موارد یاد شده می‌توان گفت زنان نزدیک به نیمی از جمعیت جامعه روستایی را تشکیل می‌دهند و مشارکت آنان در فعالیت‌های تولید و کسب و کارهای خانگی قابل انکار نیست، ولی به طور عمده با محرومیت بیش‌تری روبه‌رو هستند و لذا توجه به توانمندسازی آنان امری ضروری به نظر می‌رسد و هرگونه تلاشی در جهت توانمندسازی زنان روستایی می‌تواند بهبود شرایط کسب و کارهای خانگی منجر شود. درواقع اگر بتوان زمینه‌های توانمندی زنان را فراهم کرد، احتمال دارد به موازات آن بتوان در راستای توسعه کسب و کارهای خانگی گام برداشت.

اهمیت این موضوع برای منطقه‌هایی که جمعیت روستایی بیش‌تری دارند و ظرفیت‌های در راستای ایجاد کسب و کارها را نیز دارند، بسیار قابل توجه می‌شود. استان همدان حدود ۲/۱ درصد از جمعیت کل کشور را به خود اختصاص داده است و ۶۳ درصد از جمعیت آن در منطقه‌های شهری و ۳۷ درصد در منطقه‌های روستایی سکونت دارند. در این بین شهرستان نهاوند با دارا بودن ۴ بخش، ۴ شهر و ۹ دهستان و ۱۶۷ روستا، یک شهرستان نیمه روستایی

مبانی نظری توانمندسازی

هم‌اکنون توانمندسازی زنان به طور گسترده‌ای به عنوان یک هدف مهم در توسعه بین‌المللی و یکی از مهم‌ترین سیاست‌های توسعه روستایی در این دوران شناخته شده است (میان‌دشتی و همکاران، ۱۳۹۱؛ زرافشانی و همکاران، ۱۳۹۱؛ سعدی و همکاران، ۱۳۹۳) و تأکید بر توانمندسازی زنان، نه تنها به دلایل انسان‌دوستانه و عدالت‌جنسیتی، بلکه به دلیل هدف‌های توسعه‌ای و نقشی که در ارتقاء بهره‌وری و رشد اقتصادی جامعه‌ها دارد، صورت گرفته است (میان‌دشتی و همکاران، ۱۳۹۱).

آینده‌نگاری

بحران‌ها و چالش‌های کنونی قابل‌توجه‌ترین دلیل برای فکر کردن به آینده است (آندرسون و راسموسن، ۲۰۱۴). آینده‌پژوهی، تلاشی نظام‌مند برای نگاه به آینده بلندمدت در حوزه‌های دانش، فناوری، اقتصاد، محیط‌زیست و جامعه است که با هدف شناسایی فناوری‌های نوظهور و تعیین حوزه‌هایی صورت می‌گیرد که در آینده اهمیت بیش‌تری دارند (مردوخی، ۱۳۹۱) و اهمیت آن در کسب دانش و معرفت، شکل‌بخشیدن به آینده به شیوه‌ای آگاهانه، عملانه و پیش‌دستانه است و انسان را از غافلگیری در برابر توفان سهمگین تغییرپذیری‌ها و پیشرفت‌های سرسام‌آور محافظت می‌کند (عنایت‌الله، ۱۳۸۸).

آینده‌پژوهی با رد این فرض بنیادی که تنها یک آینده بسیار محتمل وجود دارد که تداوم وضع موجود است، فرض آینده‌های بدیل را مطرح می‌سازد که می‌تواند ادامه روند کنونی نباشد و با گسست از وضعیت موجود پیش‌فرض‌های بدیل را به وجود آورد. این تفاوت‌ها ناشی از نبود زمینه در نظر داشتن دگرگونی نظام‌ها و منفعل دانستن کنشگران هوشمند انسانی است که آینده را به نظاره نشستند. آینده‌پژوهی افزون بر روش‌های اکتشافی پیش‌بینی، به روش‌های هنجاری شکل‌دهی به آینده‌های مطلوب و باورکردنی هم پرداخته

معانی مختلفی از توانمندسازی در واژه‌نامه‌های گوناگون وجود دارد که می‌تواند دامنه‌ای از "دادن توانایی به" و "دادن ظرفیت انجام برخی فعالیت‌های ذهنی یا فیزیکی" نا "واگذار کردن اختیار برای حقوق قانونی" داشته باشد (کارلکار، ۲۰۰۴). توانمندسازی حق اساسی هر انسان و اصلی بنیادین در توسعه است (کامینگ، ۲۰۱۴) که در قالب فرایندی با ابعاد گسترده (میترا و کاندو، ۲۰۱۲) افراد را قادر می‌سازد خودمختاری، کنترل و اعتمادبه‌نفس کسب کنند و با احساس قدرت فردی و جمعی برای تفوق بر شرایط اجتماعی مسلط و تبعیض‌گرا اقدام کنند (کیفلا، ۲۰۱۱؛ خانی و سوری، ۱۳۹۱) و طی آن به منبع‌های قدرت، دسترسی و کنترل بیش‌تری پیدا می‌کنند و در تصمیم‌گیری‌های مربوط به منبع‌ها و پیرامون خود نقش قدرتمندانه‌تری ایفا می‌کنند (اسپریتزیزو و گراتچن، ۱۹۹۶؛ ویلیان، ۲۰۱۵). توانمندسازی از جایی آغاز می‌شود که بی‌قدرت‌ترین افراد (افراد تهیدست و حاشیه‌ای مانند زنان) جای دارند و باعث می‌شود آنان از بیرون فرایند توسعه به درون آن آورده شود (چیستون و کاهن، ۲۰۰۲؛ چرمچیان لنگرودی و علی بیگی، ۱۳۹۲) به طوری که قدرت رویارویی با دشواری‌ها را داشته باشند، از توانایی و قابلیت دستیابی به هدف‌های خویش برخوردار باشند و بتوانند با افزایش توانمندی خویش به هدف‌های موردنظر برسند (کتابی و همکاران، ۱۳۸۲). رویکرد توانمندسازی زنان برخاسته از طرح موضوع‌هایی همچون توسعه انسانی و عدالت‌جنسیتی است و از طریق مفهوم‌هایی مانند انتخاب، قدرت کنترل بر زندگی خود و منبع‌ها، توانایی تصمیم‌گیری و دارا بودن مهارت‌های زندگی و به‌طورکلی، تبیین و تعریف می‌شود و موجب احساس استقلال و اعتماد به نفس بیش‌تر آن‌ها می‌شود (مالهوترا، ۲۰۰۳؛ چانت، ۲۰۰۳؛ آقبومی، ۲۰۰۱).

روش‌شناسی

در این تحقیق از روش و فن تحلیل پیشران‌ها برای بررسی موضوع بهره‌برده شده است. توانایی روش ماتریس متقاطع و بررسی تعیین پیشران‌ها در استفاده از داده‌های کیفی در کنار داده‌های کمی، این روش را به یکی از روش‌های پرکاربرد در آینده پژوهی تبدیل کرده است (ربانی، ۱۳۹۱). این تحقیق در دو گام انجام شد: در مرحله نخست با مصاحبه با ۲۰ نفر از کارشناسان مرتبط در اداره مدیریت هماهنگی ترویج جهاد کشاورزی استان همدان و نیز کارشناسان جهاد کشاورزی شهرستان نهاوند، اداره تعاون روستایی، اداره صنعت و معدن، مرکز خدمات فیروزان شهرستان نهاوند اطلاعات نخستین گردآوری شد و مؤلفه‌های کلیدی که در این شهرستان می‌تواند در آینده بر توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی در راستای توسعه شغل‌های خانگی، تأثیرگذار باشند شناسایی شد. این مؤلفه‌ها ۳۵ مورد بوده است که محقق بعد از پایان مصاحبه‌ها، مواردی که همپوشانی داشتند حذف شد و در نهایت تحقیق با ۱۷ مؤلفه وارد مرحله دوم شد و در این مرحله نیز برای هر کدام از موارد یک نام مختصراً اختصاص داده شد (جدول شماره ۱). نیروهای تغییری را که در پس‌روند وجود دارند و به‌طور معمول عامل‌های پیش‌برنده تغییر به‌شمار می‌روند، پیشران تعریف می‌شوند و درکل پیشران را اصطلاحی کلی می‌دانند که برای اشاره به هر "نیروی تغییرساز"، که باعث دگرگونی آینده، تأثیر بر آن و شکل دادن به آن می‌شوند، استفاده شود. این تغییر می‌تواند به وسیله اشخاص، نهادها یا حتی شرایط ایجاد شود (اخوان‌کازمی و نیکو نهاد، ۱۳۹۷).

در گام دوم برای شناسایی پیشران‌ها از بین آن‌ها، پرسشنامه تأثیرهای متقابل طراحی شد و باردیگر به کارشناس‌ها بازگردانده شد و از آن‌ها خواسته شد به امتیازدهی اقدام کنند (جدول شماره ۲). وزن دهی این پرسشنامه به صورت مقایسه‌ای زوجی و میزان ارتباط

است و روش‌ها و فن‌هایی برای ایجاد رفتاری فعالانه و پیش‌دستانه از کنشگر انسانی در رویارویی با آینده‌ها ارائه می‌کند (مفضلی و اسدی، ۱۳۹۴).

جامعه علمی به شدت علاقه‌مند به توسعه روش‌هایی اثربخش به منظور کاستن از پیچیدگی‌ها و عدم قطعیت‌های آینده و رویارویی با تغییرپذیری‌های سریع و گسسته می‌باشد و در این راستا به توسعه ابزارهای آینده‌پژوهانه پرشماری مانند آینه‌نگاری پرداخته است (آدامز و همکاران، کویلهو و همکاران، ۲۰۱۲؛ ریگر، ۲۰۰۱؛ فال و همکاران، ۲۰۱۱؛ ویشنیویسکی و همکاران، ۲۰۱۵). آینه‌نگاری به عنوان یک ابزار مؤثر برای کاستن از پیچیدگی نظام‌های پیچیده و پویا مورد توجه آینده‌پژوهان می‌باشد (گودت و دارانسی، ۲۰۱۱؛ هورتون، ۱۹۹۹؛ مارتین، ۱۹۹۵؛ روحبیک و کام، ۲۰۱۸؛ ویشنیویسکی و همکاران، ۲۰۱۵؛ ورووس، ۲۰۰۳). روش‌های بررسی‌های آینده، به‌طور عمده باهدف کمک به افراد جهت درک بهتر احتمالات آینده و در نتیجه، گرفتن تصمیم‌های بهتر در زمان کنونی و با این فرض طراحی شده‌اند که نبود اطمینان تا حد ممکن کاهش یابد (شاهپوندی و همکاران، ۱۳۹۸). از جمله این روش‌ها و شیوه‌ها که با ماهیت آینده‌پژوهی صورت می‌گیرد می‌توان به روش دلفی، تجزیه و تحلیل روندها، دیده‌بانی آینده، مدلینگ، پس‌نگری، تحلیل پیشران‌ها، سناریو پردازی، چشم‌انداز سازی، نقشه راه، شبیه‌سازی یا ترکیبی از روش‌های فوق اشاره کرد (شاهپوندی و همکاران، ۱۳۹۸؛ حیدری و همکاران، ۱۳۹۵؛ گوردین، ۲۰۰۸). مهم‌ترین دلیل استفاده از روش‌های آینده‌نگاری این است که مشخص شود چه چیزهایی برای تصمیم‌گیری درست لازم است، اما اکنون این اطلاعات در دسترس نیست. به کمک این اطلاعات می‌توان پیش‌فرض‌ها را مشخص کرد تا امتحان شوند و در صورت لزوم تغییر یابند.

پیشران‌ها با همدیگر و با اعداد بین صفر تا سه سنجیده شد، بدین طریق که عدد صفر به منزله "نداشتن تأثیر" عدد یک به منزله "تأثیر ضعیف"، عدد دو به منزله "تأثیر متوسط"، عدد سه به منزله "تأثیر زیاد" و در نهایت حرف P به منزله وجود رابطه بالقوه بین متغیرها است (ربانی، ۱۳۹۱؛ احمدی و همکاران، ۱۳۹۸؛ شاهپوندی و همکاران، ۱۳۹۸). لازم به یادآوری است پایداری ماتریس که معادل روایی ماتریس می‌باشد، در حین تحلیل مشخص می‌شود و در این تحقیق بعد از ۳ بار چرخش به ۱۰۰ رسید و نشان از روایی و پایداری مناسب می‌باشد. این چرخش برای متغیرهای اثرگذار پس از چرخش اول ۹۷٪، چرخش دوم ۹۹٪ و در نهایت چرخش سوم ۱۰۰٪ حاصل شد. در این تحقیق برای تحلیل داده‌ها از نرم افزار میک میک استفاده شد. نرم افزار میک میک ابزاری حرفه‌ایی برای شکل دادن به دیدگاه‌ها و شناسایی قدرت پیشرانی متغیرهای مستقل است و انجام محاسبات سنگین ماتریس اثرهای متقاطع طراحی شده است (احمدی و همکاران، ۱۳۹۸).

با این ابزار می‌توان یک سامانه را به کمک ماتریسی که اجزای آن را به هم پیوند کرده و با بررسی این پیوندها می‌توان متغیرهای لازم برای دگرگونی سامانه را مشخص کرد (گورانسی و کانت، ۲۰۱۳؛ رنجبر حیدری و همکاران، ۱۳۹۵). برای به کارگیری این نرم افزار در آغاز متغیرها و پیشران‌های مهم در حوزه موردنظر شناسایی و در ماتریسی مانند ماتریس تحلیل اثرها وارد می‌شوند و سپس میزان ارتباط این متغیرها با حوزه موردنظر مشخص می‌شود. متغیرهای موجود در سطرها بر متغیرهای موجود در ستون‌ها تأثیر می‌گذارند؛ بدین ترتیب متغیرهای سطرها تأثیرگذار و متغیرهای ستون‌ها تأثیرپذیرند (احمدی و همکاران، ۱۳۹۸). به طور کلی مراحل انجام تحلیل ماتریس متقاطع با استفاده از نرم افزار میک میک به شرح زیر است:

۱- تهیه صورت پیشران‌ها یا متغیرها به عنوان روندهایی با جهت‌های معین؛

۲- تهیه ماتریس قطری به شمار پیشران‌ها؛ $N*N$
۳- داوری در مورد اینکه روند B تا چه حد بر روند A تأثیر خواهد داشت. به طوری که عدد صفر بدون تأثیر، ۳ به طور معمول تأثیر زیاد را نشان می‌دهد، ۲ تأثیر متوسط و ۱ تأثیر کم را بیان می‌کند.

۴- جمع بندی نتایج؛ جمع هر ردیف میزان قدرت پیش برندگی متغیر را نشان می‌دهد. این بدان معناست که این متغیر تا چه اندازه متغیرهای دیگر را تحت تأثیر قرار می‌دهد و جمع ستون سطح وابستگی هر متغیر را نشان می‌دهد.

۵- رسم روندها (متغیرها) در یک نمودار. وابستگی در یک محور و پیشرانی در محور دیگر (رنجبر حیدری و همکاران، ۱۳۹۶). خروجی مدل تحلیل اثر متقابل در این نرم افزار، روابط میان متغیرها را نشان می‌دهد. این نرم افزار، قابلیت تبدیل رابطه‌ها به شکل‌ها و نمودارهای ویژه را دارد و با امکانات خود تحلیل آسان رابطه‌ها و ساختار سامانه را امکان پذیر می‌کند (احمدی و همکاران، ۱۳۹۸؛ ربانی، ۱۳۹۱). در روش تحلیل اثرهای متقابل تحت نرم افزار یادشده در مجموع دو نوع از پراکنش تعریف شده است که به نام سامانه‌های پایدار و سامانه‌های ناپایدار معروف هستند. در سامانه‌های پایدار متغیرها دارای تأثیرگذاری بالا و برخی دارای تأثیرپذیری بالا هستند و پایدار در مجموع سه دسته متغیر قابل مشاهده است: متغیرهای بسیار تأثیرگذار بر سامانه (عامل‌های کلیدی)، متغیرهای مستقل و متغیرهای خروجی سامانه؛ در مقابل، در سامانه‌های ناپایدار وضعیت پیچیده‌تر از سامانه‌های پایدار است. در این سامانه، متغیرها در حول محور قطری صفحه پراکنده هستند و متغیرها در بیش تر وقت‌ها حالت بینابینی از تأثیرگذاری و تأثیرپذیری را نشان می‌دهند که ارزیابی و شناسایی عامل‌های کلیدی را بسیار دشوار می‌سازند (نعیمی و پورمحمدی، ۱۳۹۵؛ احمدی و همکاران، ۱۳۹۸؛ شاهپوندی و همکاران، ۱۳۹۹؛ رنجبر حیدری و همکاران، ۱۳۹۵).

جدول ۱- متغیرهای استخراج شده در مرحله نخست تحقیق

کد	مؤلفه	کد	مؤلفه
M	تقویت مهارت های استفاده از بازاریابی مجازی برای توسعه شغل ها خانگی زنان روستایی	A	افزایش سطح مهارت زنان در ایجاد شغل ها با همکاری مدیریت ترویج کشاورزی با برگزاری دوره های آموزشی برای زنان روستایی
N	شناسایی فرصت های اقتصادی در روستاها در راستای معرفی به زنان	B	ایجاد کارگاه هایی برای آشنایی با بازاریابی فروش محصول ها با هماهنگی و مداخله گری مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی
O	شناسایی مهارت های زنان در راستای توسعه این مهارت ها برای بهبود شغل ها کنونی	C	آسانگیری برپایی غرفه های دستاوردهای زنان روستایی در روستاهای هدف گردشگری با هماهنگی اداره ترویج در سازمان جهاد کشاورزی
P	اختصاص برنامه هایی در راستای شناسایی بازدارنده های توسعه شغل هایی که در اولویت تحقیقات سازمان جهاد کشاورزی استان قرار گیرد	D	ایجاد رابطه و پیوند ارتباطی زنان هم صنف در روستاهای مرتبط برای تبادل تجربه ها در این زمینه
W	آسانگیری در راستای بیمه زنان روستایی با همکاری نهادهای مربوطه	E	بهبود زیرساخت های لازم برای توسعه شغل ها از پیش توسعه اینترنت، تلفن و...
Q	برگزاری کارگاه های با مداخله گری مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی برای معرفی توان زنان روستایی در راستای بهبود اوضاع اقتصادی خانوارها برای اعضای خانواده و مردان روستا	F	بهبود زیرساخت هایی ارتباطی مانند جاده های ارتباطی بین روستا، دهستان و منطقه های شهری
R	در نظر گرفتن دفتر شغل های خانگی در سازمان جهاد کشاورزی برای مدیریت بهتر شغل ها و رسیدگی به کارهای مرتبط	G	افزایش دسترسی به اعتبارها برای ایجاد کسب و کارهای خانگی به پیوند دادن زنان روستایی به صندوق های خرد اعتبارها
S	مداخله گری مؤثرتر مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی در شهرستان یادشده برای ارائه نمایشگاه های دستاوردهای زنان روستایی در مناسبت های خاص به طور منظم	H	افزایش مهارت زنان روستایی در شناسایی فرصت های اقتصادی
		L	توسعه وام های خانگی برای بهره مند شدن زنان روستایی

جدول ۲- ماتریس اثرهای متقاطع برای توصیف تأثیرهای متقابل متغیرها در مرحله دوم تحقیق

	S	R	Q	W	P	O	N	M	L	H	G	F	E	D	C	B	A	۱
A	۱	۱	۱	۰	۱	۲	۲	۳	۳	۳	۰	۰	۰	۳	۱	۰	*	
B	۰	۰	۰	۰	۰	۲	۳	۳	۰	۳	۰	۰	۰	۳	۳	*	۳	
C	۰	۰	۲	۰	۰	۲	۲	۲	۳	۳	۳	۰	۰	۲	*	۰	۰	
D	۳	۰	۲	۱	۰	۲	۲	۳	۳	۳	۲	۰	۰	*	۳	۳	۳	
E	۱	۱	۱	۰	۰	۲	۳	۳	۳	۳	۲	۱	*	۳	۳	۳	۳	
F	۳	۰	۳	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۱	۱	*	۱	۳	۳	۳	۰	
G	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۱	۲	۳	۱	*	۰	۰	۲	۱	۳	۳	
H	۰	۰	۰	۰	۲	۲	۲	۲	۱	*	۱	۰	۰	۲	۳	۳	۳	
L	۰	۰	۰	۰	۲	۲	۲	۲	*	۰	۱	۰	۰	۲	۳	۳	۳	
M	۰	۰	۱	۰	۰	۲	۲	*	۳	۰	۰	۰	۰	۳	۱	۳	۳	
N	۰	۰	۲	۰	۱	۳	*	۲	۲	۲	۱	۱	۱	۲	۲	۳	۳	
O	۰	۱	۱	۰	۱	*	۲	۲	۲	۳	۰	۰	۰	۲	۲	۲	۳	
P	۰	۰	۳	۳	*	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۳	۳	۳	
W	۰	۰	۰	*	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	
Q	۰	۰	*	۰	۱	۳	۲	۳	۰	۳	۰	۰	۰	۳	۲	۲	۲	
R	۲	*	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۳	
S	*	۲	۲	۲	۲	۲	۱	۱	۱	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	۲	

سامانه تأثیر می‌گذارند؛ یعنی شاخص‌های ناپایداری را تشکیل می‌دهند. در برخی از منبع‌ها به عنوان متغیرهای اعتماد از آن‌ها نام برده شده است. متغیرهایی که بالای خط قطری این ناحیه قرار می‌گیرند، متغیرهای «ریسک» نامیده می‌شوند زیرا ظرفیت تبدیل شدن به بازیگران کلیدی را دارند؛ یعنی به سرعت تغییرات بر آن‌ها اثر می‌گذارند و آن‌ها نیز این تغییرات را خیلی سریع به متغیرهای وابسته در ناحیه منتقل می‌کنند. متغیرهایی که زیر خط قطری این ناحیه قرار می‌گیرند متغیرهای «هدف» نامیده می‌شوند و نتایج سیستم را به نمایش می‌گذارند. به عبارت دیگر، با دست‌کاری این متغیرها سیستم تغییرات تکاملی را در پیش خواهد گرفت. با این توصیف متغیرهایی را که تأثیر بالایی دارند، ولی قابل کنترل نیستند، نمی‌توان به عنوان متغیر راهبردی محسوب کرد.

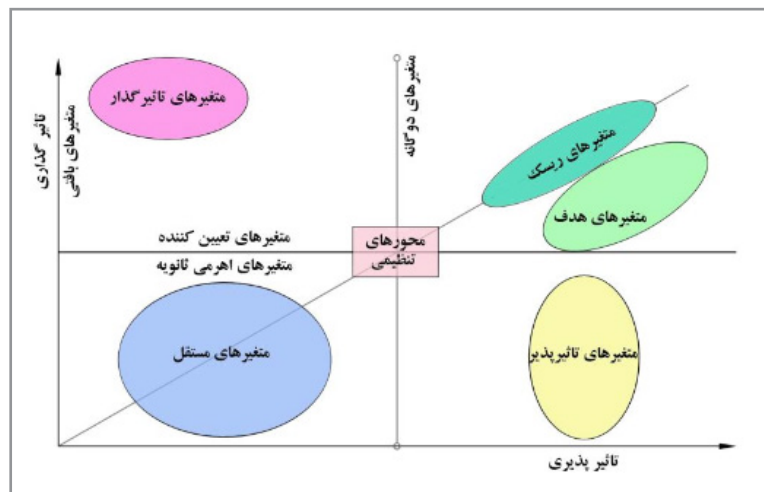
در تحلیل توسط نرم‌افزار میکمک در مجموع دو نوع از پراکنش معروف هستند که عبارت‌اند از سامانه پایدار و ناپایدار. در سامانه‌های پایدار که شبیه به نام انگلیسی L است؛ یعنی برخی متغیرها دارای تأثیرگذاری بالا هستند و در دستگاه‌های ناپایدار متغیرها در حول محور قطری صفحه پراکنده‌اند و متغیرها در بیش‌تر وقت‌ها حالت، بینابینی از تأثیرگذاری و تأثیرپذیری هستند و شناسایی تغییرهای کلید به راحتی سامانه پیشین نیست. لازم به یادآوری است که نمودار پراکنش در این نرم‌افزار در خروجی این نرم‌افزار (نگاره ۱) به شرح زیر قابل توصیف است:

ناحیه ۱= به متغیرهای راهبردی یا دووجهی تعلق دارد که به صورت بسیار تأثیرگذار و تأثیرپذیر عمل می‌کنند و در قسمت شمال شرقی نمودار قرار می‌گیرند. هم‌قابل دست‌کاری و کنترل هستند و هم بر پویایی و تغییر

ناحیه ۴ = متغیرهای این ناحیه نیز به دلیل وابستگی شدید به سایر متغیرها، خاصیت راهبردی ندارند و بیش‌تر از سایر متغیرها نتیجه می‌شوند؛ اما متغیرهای ناحیه یک راهبردی هستند زیرا قابلیت کنترل توسط سیستم مدیریتی را دارند و هم بر سیستم تأثیرگذاری قابل قبولی دارند. در واقع هر چه از انتهای شبکه مختصات سه به سمت ناحیه یک برویم، نزدیک‌تر می‌شویم، بر میزان اهمیت و راهبردی بودن متغیرها افزوده می‌گردد (ربانی، ۱۳۹۱؛ طاهری دمنه و نادری، ۱۳۹۳؛ رهسپار و همکاران، ۱۳۹۷).

ناحیه ۲ = برنامه‌ریزان به ندرت قادر به تغییر در متغیرهای قرارگرفته در ناحیه دو واقع در قسمت شمال غربی نمودار هستند. به عنوان بحرانی‌ترین پیشران‌ها، بیش‌تر تأثیرگذار و کم‌تر تأثیرپذیر هستند و متغیرهای ورودی محسوب می‌شوند.

ناحیه ۳ = متغیرهای واقع در این ناحیه، تأثیرگذاری و تأثیرپذیری بسیار پایینی دارند و نمی‌توانند متغیرهای راهبردی محسوب شوند. آن‌ها در قسمت جنوب شرقی نمودار قرار می‌گیرند و متغیرهای مستقل و مستثنا نامیده می‌شوند. این متغیرها از سایر متغیرهای سیستم تأثیر نمی‌پذیرند، بر آن‌ها اثر هم ندارند و ارتباط بسیار کمی با سیستم دارند.

نگاره شماره ۱- توصیف منطقه‌های چهارگانه پراکنش (محمد پور جابری و همکاران، ۱۳۹۵ به نقل از Arcet et al., 2003)

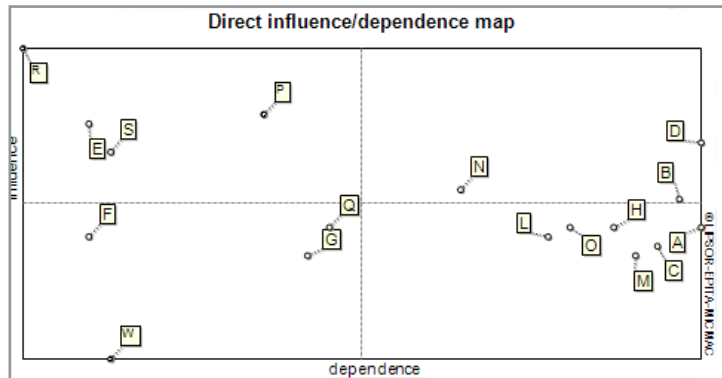
مورد ارزش صفر داشته‌اند یعنی نه بر نه همدیگر اثر داشته‌اند و نه بر دیگران اثر می‌گذارند، ۴۳ مورد ارزش یک به آن‌ها اختصاص یافت و به معنی اهمیت کم بوده است، ۷۳ مورد ارزش دو را دریافت کردند که نشان از اهمیت متوسط دارد و در نهایت ۷۰ مورد در این تحلیل‌ها ارزش سه را به خود اختصاص دادند و نشان از پراهمیت بودن متغیر دارد. با توجه به توضیح‌های بیان شده در روش تحقیق، نتایج نهایی تحلیل این نرم‌افزار برای ۱۷ پیشران واردشده در نرم‌افزار و پراکنش آن‌ها در نمودار پراکنش، نشان می‌دهد که در این تحقیق سامانه

یافته‌های تحقیق

پس از تکمیل پرسشنامه، داده‌های مرتبط به پیشران‌ها به نرم‌افزار وارد شدند و تحلیل توسط نرم‌افزار آغاز شد، نخستین گزارش نرم‌افزار در مورد درصد پرشوندگی ماتریس است، بدین گونه که میزان درصد پرشوندگی کل ماتریس ۶۴/۳۵ درصد بوده است. در ماتریس اثرات متقاطع، اثرهای متقابل جمع اعداد سطرهای هر متغیر به عنوان میزان تأثیرپذیری و جمع ستونی هر متغیر میزان تأثیرگذاری آن را از متغیرهای دیگر نشان می‌دهد. از مجموع ۲۸۹ رابطه با ۱۷ متغیر، ۱۰۳

دلیل وابستگی شدید به دیگر متغیرها، ویژگی راهبردی ندارند و بیش تر از دیگر متغیرها نتیجه می شوند.

ناپایدار است (نگاره شماره ۲) زیرا پراکنش گسترده ای را در چهار بخش نمودار نشان می دهد و به طوری که بیش ترین شمار پیشران ها در ناحیه ۴ قرار دارند و به

نگاره شماره ۲- قرارگیری متغیرها در نقشه پراکندگی

قرار دارند و ظرفیت بسیار بالایی برای تبدیل شدن به بازیگران کلیدی (عامل های اصلی) سامانه را دارند که در این تحقیق هیچ مؤلفه خطرپذیری مشاهده نمی شود. در این ناحیه متغیرهای هدف نیز وجود دارند که متغیرهایی که زیرخط قطری این ناحیه قرار می گیرند متغیرهای «هدف» نامیده می شوند و نتایج سامانه را به نمایش می گذارند. به عبارت دیگر، با دست کاری این متغیرها سامانه تغییرهای تکاملی را در پیش خواهد گرفت. با این توصیف متغیرهایی را که تأثیر بالایی دارند، ولی قابل کنترل نیستند، نمی توان به عنوان متغیر راهبردی به شمار آورد. در این تحقیق هیچ مؤلفه ای در این ناحیه خطرپذیری قرار ندارد؛ و اما مؤلفه های هدف عبارت اند از " شناسایی فرصت های اقتصادی در روستاها در راستای معرفی به زنان، ایجاد کارگاه هایی برای آشنایی با بازاریابی فروش، ایجاد رابطه و پیوند ارتباطی زنان هم صنف در روستاهای مرتبط برای تبادل تجربه ها در این زمینه ". در قسمت جنوب غربی نمودار مؤلفه های مستقل یا خروجی را شامل می شوند و قابلیت تبدیل به عامل های کلیدی برای آینده نگری و پیش فرض سازی را ندارند. این متغیرها عبارت اند از: " آسانگری در راستای بیمه زنان روستایی با همکاری نهادهای مربوطه، بهبود زیرساخت هایی ارتباطی نظیر جاده های ارتباطی بین

با توجه به نگاره های شماره ۱ و ۲ و توضیح های داده شده، در این تحقیق پیشران ها در پنج ناحیه و به صورت صددرصد ناپایدار پراکنش داشتند. همان طوری که در شکل بالا مشاهده می شود چگونگی پراکنش عامل ها نشان می دهد تنها ۵ پیشران با درجه تأثیرگذاری بالا در سمت شمال غربی نمودار قرار دارد و از پیشران های تأثیرگذار بر مسئله تحقیق می باشد. این پیشران عبارت اند از: " در نظر گرفتن دفتر شغل ها خانگی در سازمان جهاد کشاورزی برای مدیریت بهتر شغل ها و رسیدگی به کارهای مرتبط، ایجاد کارگاه هایی برای آشنایی با بازاریابی فروش محصول ها با هماهنگی و مداخله گری مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی، اختصاص برنامه هایی در راستای شناسایی بازدارنده های توسعه شغل ها که در اولویت تحقیقات سازمان جهاد کشاورزی استان قرار گیرد، بهبود زیرساخت های لازم برای توسعه شغل های پیشین توسعه اینترنت، تلفن و...، برگزاری کارگاه های با مداخله گری مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی برای معرفی توان زنان روستایی در راستای بهبود اوضاع اقتصادی خانوارها برای اعضای خانواده و مردان روستا ". در ناحیه دووجهی دو دسته مؤلفه قرار دارد: خطرپذیری و هدف. متغیرهای خطرپذیری در نمودار پیرامون خط قطری ناحیه شمال شرقی نمودار

روستا، دهستان و منطقه های شهری، افزایش دسترسی به اعتبارهای برای ایجاد کسب و کارهای خانگی به پیوند دادن زنان روستایی به صندوق های خرد اعتبارات ". همچنین از جمله مؤلفه های تأثیرپذیر در این تحقیق عبارت اند از " افزایش سطح مهارت زنان در ایجاد شغل های با همکاری مدیریت ترویج کشاورزی با برگزاری دوره های آموزشی برای زنان روستایی، برگزاری کارگاه های با مداخله گری مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی برای معرفی توان زنان روستایی در راستای بهبود اوضاع اقتصادی خانوارها برای اعضای خانواده و مردان روستا، توسعه وام های

خانگی برای بهره مند شدن زنان روستایی در راستای ایجاد کسب و کارهای، شناسایی مهارت های زنان در راستای توسعه این مهارت ها برای بهبود شغل های کنونی، افزایش مهارت زنان روستایی در شناسایی فرصت های اقتصادی و تقویت مهارت های استفاده از بازاربایی مجازی برای توسعه شغل های خانگی زنان روستایی ". نتایج ناشی از پراکنش پیشران های برای تعیین مؤثرترین پیشران های به دست آمده بر مسئله تحقیق در جدول شماره ۳ به طور مختصر قابل مشاهده هستند.

جدول ۳- جایگاه هریک از پیشران ها در نمودار تأثیرگذاری-تأثیرپذیری در خروجی نرم افزار

پیشران ها	ناحیه های مختصات
در نظر گرفتن دفتر شغل های خانگی در سازمان جهاد کشاورزی برای مدیریت بهتر شغل ها و رسیدگی به کارهای مرتبط، اختصاص برنامه هایی در راستای شناسایی بازدارنده ها توسعه شغل هایی که در اولویت تحقیقات سازمان جهاد کشاورزی استان قرار گیرد، بهبود زیرساخت های لازم برای توسعه شغل های از پیش توسعه اینترنت، تلفن و...، مداخله گری مؤثرتر مروجان کشاورزی در شهرستان یادشده برای آسانگیری و ارائه نمایشگاه های دستاوردهای زنان روستایی به طور منظم در مناسبت های خاص	تأثیرگذار R-E-S-P
افزایش سطح مهارت زنان در ایجاد شغل ها با همکاری مدیریت ترویج کشاورزی با برگزاری دوره های آموزشی برای زنان روستایی، برگزاری کارگاه های با مداخله گری مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی برای معرفی توان زنان روستایی در راستای بهبود اوضاع اقتصادی خانوارها برای اعضای خانواده و مردان روستا، توسعه وام های خانگی برای بهره مند شدن زنان روستایی در راستای ایجاد کسب و کارهای، شناسایی مهارت های زنان در راستای توسعه این مهارت ها برای بهبود شغل های کنونی، افزایش مهارت زنان روستایی در شناسایی فرصت های اقتصادی و تقویت مهارت های استفاده از بازاربایی مجازی برای توسعه شغل های خانگی زنان روستایی	تأثیرپذیر Q-L-O-H-A-C-M
آسانگیری در راستای بیمه زنان روستایی با همکاری نهادهای مربوطه، بهبود زیرساخت هایی ارتباطی مانند جاده های ارتباطی بین روستا، دهستان و منطقه های شهری، افزایش دسترسی به اعتبارهایی برای ایجاد کسب و کارهای خانگی به پیوند دادن زنان روستایی به صندوق های خرد اعتبارات	مستقل W-F-G
خطرپذیری= هیچ مؤلفه ای در این ناحیه قرار ندارد	
هدف= شناسایی فرصت های اقتصادی در روستاها در راستای معرفی به زنان، ایجاد کارگاه هایی برای آشنایی با بازاربایی فروش، ایجاد رابطه و پیوند ارتباطی زنان هم صنف در روستاهای مرتبط برای تبادل تجربه ها در این زمینه	دووجهی N-B-D

با توجه به اینکه در این نرم افزار ضمن بررسی تأثیرهای مستقیم، به بررسی تأثیرهای غیرمستقیم هر متغیر می پردازد، لذا در جدول شمار ۴ مقدارهای یادشده توسط هر متغیر مشخص شده است و متغیرهای کلیدی در این جدول قابل شناسایی هستند. لذا در تحلیل نهایی می توان چنین برداشت کرد که از بین ۱۷ مؤلفه که وارد نرم افزار شدند، پیشران های اصلی و کلیدی در این تحقیق شناسایی شدند که عبارت اند از:

۱- در نظر گرفتن دفتر شغل های خانگی در سازمان جهاد کشاورزی برای مدیریت بهتر شغل ها و رسیدگی به کارهای مرتبط.

۲- اختصاص برنامه هایی در راستای شناسایی بازدارنده های توسعه شغل هایی که در اولویت تحقیقات سازمان جهاد کشاورزی استان قرار گیرد.

۳- بهبود زیرساخت های لازم برای توسعه شغل های از پیش توسعه اینترنت، تلفن و...

۴- برگزاری کارگاه های با مداخله گری مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی برای معرفی توان زنان روستایی در راستای بهبود وضعیت اقتصادی خانوارها برای اعضای خانواده و مردان روستا.

۵- مداخله گری مؤثرتر مروجان کشاورزی در شهرستان یادشده برای ارائه نمایشگاه های دستاوردهای زنان روستایی به طور منظم در مناسبت های خاص به موازات آموزش برای افزایش کیفیت تولیدات برای ارائه در نمایشگاه.

جدول ۴- اثرات مستقیم و غیرمستقیم پیشران ها بر یکدیگر

متغیر		مستقیم		غیرمستقیم	
اثرگذاری	اثرپذیری	اثرگذاری	اثرپذیری	اثرگذاری	اثرپذیری
افزایش سطح مهارت زنان در ایجاد شغل هایی با همکاری مدیریت ترویج کشاورزی با برگزاری دوره های آموزشی برای زنان روستایی	۲۱	۳۷	۵۷۰۳۸۱	۵۷۰۳۸۱	۵۷۰۳۸۱
ایجاد کارگاه هایی برای آشنایی با بازاریابی فروش محصول ها با هماهنگی و مداخله گری مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی	۲۴	۳۶	۴۹۰۵۴۷	۶۴۳۲۱۲	۶۴۳۲۱۲
آسانگیری برپایی غرفه های دستاوردهای زنان روستایی در روستاهای هدف گردشگری با هماهنگی اداره ترویج در سازمان جهاد کشاورزی	۱۹	۳۵	۴۹۷۶۰۷	۴۶۸۶۹۸	۴۶۸۶۹۸
ایجاد رابطه و پیوند ارتباطی زنان هم صنف برای تبادل تجربه ها در این زمینه	۳۰	۳۷	۵۳۷۴۴۰	۷۴۰۲۴۵	۷۴۰۲۴۵
بهبود زیرساخت های لازم برای توسعه شغل هایی از پیش توسعه اینترنت و...	۳۲	۹	۶۳۲۵۷	۸۳۶۲۳۰	۸۳۶۲۳۰
بهبود زیرساخت هایی ارتباطی مانند جاده های ارتباطی	۲۰	۹	۶۳۲۵۷	۵۵۱۱۳۶	۵۵۱۱۳۶
افزایش دسترسی به اعتبارات برای ایجاد کسب و کارهای خانگی به پیوند دادن زنان روستایی به صندوق های خرد اعتبارها	۱۸	۱۹	۲۳۰۲۸۳	۴۸۷۶۴۳	۴۸۷۶۴۳
افزایش مهارت زنان روستایی در شناسایی فرصت های اقتصادی	۲۱	۳۳	۴۸۷۲۸۸	۵۵۵۲۳۱	۵۵۵۲۳۱
توسعه وام های برای بهره مند شدن زنان در راستای ایجاد کسب و کارهای	۳۰	۳۰	۴۶۷۱۴۴	۴۹۲۱۶۸	۴۹۲۱۶۸
تقویت مهارت های استفاده از بازاریابی مجازی برای توسعه شغل های خانگی	۱۸	۳۴	۵۲۹۸۰۴	۴۷۸۹۱۴	۴۷۸۹۱۴
شناسایی فرصت های اقتصادی در روستاها در راستای معرفی به زنان	۲۵	۲۶	۴۱۳۵۹۴	۶۴۷۹۲۵	۶۴۷۹۲۵
شناسایی مهارت های زنان در راستای توسعه این مهارت ها برای بهبود شغل های	۲۱	۳۱	۴۹۰۸۱۹	۵۶۴۶۸۶	۵۶۴۶۸۶

ادامه جدول ۴- اثرات مستقیم و غیرمستقیم پیشران ها بر یکدیگر

غیرمستقیم		مستقیم		متغیر
اثرپذیری	اثرگذاری	اثرپذیری	اثرگذاری	
۷۹۸۱۶۶	۲۶۰۳۱۹	۱۷	۳۳	اختصاص برنامه هایی در راستای شناسایی موانع توسعه شغل هایی که در اولویت تحقیقات سازمان جهاد کشاورزی استان قرار گیرد
۱۷۸۲۸۳	۱۱۵۷۱۶	۱۰	۷	آسانگیری در راستای بیمه زنان روستایی با همکاری نهادهای مربوطه
۵۵۴۲۶۱	۲۶۰۷۴۴	۲۰	۲۱	برگزاری کارگاه های مداخله گری مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی برای معرفی توان زنان روستایی در راستای بهبود اوضاع اقتصادی خانوارها برای اعضای خانواده و مردان روستا
۱۰۴۶۰۳۵	۷۰۸۰۷	۶	۴۰	در نظر گرفتن دفتر شغل های خانگی در سازمان جهاد کشاورزی برای مدیریت بهتر شغل ها و رسیدگی به کارهای مرتبط
۷۸۱۹۹۰	۱۱۴۳۲۶	۱۰	۲۹	مداخله گری مؤثرتر مروجان کشاورزی در شهرستان یادشده برای ارائه نمایشگاه های دستاوردهای زنان روستایی به طور منظم در مناسبت های خاص

می توانند برای تمام طول سال خود برنامه ریزی کرده و رابطه و پیوندهای ارتباطی باهم را تقویت کنند و به دنبال افزایش مهارت ها خود در تولید و کسب و کار بوده و مطالبه داشته باشند و به خوبی از برنامه های صورت گرفته شده در این امر استقبال کنند.

۲-دیگر پیشران " در نظر گرفتن دفتر شغل های خانگی در سازمان جهاد کشاورزی برای مدیریت بهتر مشاغل و رسیدگی به کارهای مرتبط " است که مسئله توسعه شغل های خانگی را به صورت ریشه ای مورد توجه قرار خواهد داد و بدون تردید می تواند از پیشران های مؤثر باشد. دولت ها توجه به توسعه شغل های خانگی در شهر و یا روستا را همواره مورد توجه داشته اند. مشاغل خانگی پیشینه ای درازمدت در کشور ما دارد؛ ولی از سال ۸۹ این شغل ها با تصویب قانون ساماندهی و حمایت از شغل های خانگی، جنبه رسمی به خود گرفت. در این قانون، دولت موظف است که شغل های خانگی را ساماندهی و حمایت کند، به صورتی که زمینه اشتغال برای متقاضیان آن فراهم شود. این ضوابط حمایتی در زمینه مالیات، تأمین

در ادامه به بررسی تأثیرهای مستقیم و غیر مستقیم متغیرهای کلیدی پرداخته می شود:

۱- مؤلفه پیشران "مداخله گری مؤثرتر مروجان کشاورزی در شهرستان یادشده برای ارائه نمایشگاه های دستاوردهای زنان روستایی به طور منظم در مناسبت های خاص " تأثیرهای مستقیمی بر برخی پیشران های دیگر دارد، به عنوان مثال این پیشران سبب "تقویت مهارت های استفاده از بازاریابی مجازی برای توسعه شغل های خانگی زنان " روستایی می شود و نیز در "افزایش سطح مهارت زنان در ایجاد شغل ها" تأثیر مستقیم و مؤثری دارد؛ همچنین سبب می شود که زنان هم صنف در روستاهای مرتبط برای تبادل تجربه ها در زمینه کاری خود رابطه و پیوندهایی ارتباطی را راه اندازی کنند؛ مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی در سازمان جهاد کشاورزی می تواند متولی این امر باشند و دستاوردها و نتایج فعالیت های زنان روستایی را در قالب نمایشگاه هایی در بازدید عموم قرار دهد. در واقع اگر این پیشران بتواند در آینده به طور منظم و در همه ی مناسبت ها برگزار شود، زنان روستایی

وام قرض الحسنه، حق بیمه خویش فرما (سهام دولت تنها دو درصد است)، تعرفه مصرف آب، برق و سوخت مصرفی باید از محل بودجه سالانه لحاظ می‌شود. بدون شک توجه بیش تر به این موضوع سبب می‌شود تا از توان و ظرفیت تولیدی روستاها بهتر استفاده کرد و زنان وارد چرخه تولید شده و بتوانند سهمی بیش تر در بهبود معیشت خانوار و در نهایت توسعه روستا ایفا کنند. طرح ساماندهی و حمایت از شغل های خانگی یکی از برنامه های دولت در راستای اشتغال زایی به ویژه برای زنان تلقی می‌شد ولی چگونگی اجرای این طرح از زمان تصویب قانون تاکنون تغییرهای بسیار زیادی داشته است به طوری که اکنون تنها صندوق کارآفرینی امید عهده دار این مسئولیت است که سالانه ۲۰ درصد از منبع های مالی خود را به این طرح ها اختصاص می‌دهد. لذا مداخله های جدی دولت و نهادهای مرتبط و پایش و ارزیابی نهادهای دخیل در راستای حرکت در مسر هدف های تعیین شده در این امر برای توسعه این شغل ها می‌تواند راهگشا باشد (بنت‌الهدی و همکاران، ۱۳۹۵؛ تقی بیگی، ۱۳۹۰). با توجه به اینکه برای توسعه شغل های خانگی زنان مستلزم تأمین منبع های مالی و نیز حمایت های خانواده خواهد بود، لذا "توسعه و پرداخت وام های خانگی برای بهره مند شدن زنان روستایی در راستای ایجاد کسب و کارهای و برگزاری کارگاه ها برای معرفی توان زنان روستایی در راستای بهبود اوضاع اقتصادی خانوارها برای اعضای خانواده و مردان روستا" بدون تردید در این راستا می‌تواند مؤثر واقع شود.

۳- از دیگر مواردی که باید به صورت جدی به آن توجه شود معرفی "برگزاری کارگاه ها با مداخله گری مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی برای معرفی توان زنان روستایی در راستای بهبود اوضاع اقتصادی خانوارها برای اعضای خانواده و مردان روستا" می‌باشد. تحقق این پیشران بدون شک مداخله گری های مستقیم مروجان ترویج و آموزش کشاورزی را می‌طلبد و مستلزم

برگزاری نشست های مداوم و هدفمندی است که بتواند ذهنیت های افراد خانواده و افراد روستا را نسبت به مشارکت اقتصادی زنان تغییر دهند و زمینه حضور بیش تر زنان را در فعالیت ها اقتصادی فراهم کنند. در بیش تر نظریه های توسعه و ترویج کشاورزی، عامل انسانی و کسب مهارت های لازم و آموزش برای افراد شاغل در بخش کشاورزی دارای اهمیتی خاص است (صبوری و همکاران، ۱۳۹۰؛ محمدزاده و همکاران، ۱۳۹۴) و در همین راستا ترویج و آموزش کشاورزی مهارت های موردنیاز را در اختیار مخاطبان خود قرار می‌دهد و سطح کارآمدی آنان افزایش می‌یابد و در نهایت میزان تولید و درآمد آنان را افزایش می‌دهد؛ لذا در این مورد نقش آفرینی مروجان و به کارگیری از ظرفیت نظام آموزشی ترویج را باید همواره مدنظر قرارداد؛ زیرا از یک سو می‌توان با برگزاری دوره های آموزش برتوان و خلاقیت زنان روستایی افزود و از سویی دیگر با معرفی این توان ها و قابلیت ها به دیگر افراد روستا و حتی اعضای خانواده بتوان مسیر ورود زنان را به عرصه فعالیت های کاری و اقتصادی بیش تر باز کرد. آموزش روستاییان ضرورتی انکار نشدنی و پرهیز ناپذیر به شمار آمده و بدیهی است که در این میان دختران و زنان روستایی به واسطه تنوع فعالیت ها و وظیفه هایی که در روستا به عهده دارند و در همه عرصه ها، از خانه داری و تربیت فرزندان تا کشت و کار، پرورش دام، پرداختن به صنایع دستی و ... حضوری پررنگ و گاهی انحصاری دارند جایگاه ویژه ای را به خود اختصاص می‌دهند؛ بنابراین اگر به امر آموزش دختران و زنان روستایی توجه کافی شود، می‌توان امیدوار بود که زمینه های توسعه کسب و کارهای خانگی و بهبود معیشت روستاییان با سرعتی بیش تر به پیش رود.

۴- از دیگر پیشران های مهم در این تحقیق "بهبود زیرساخت های لازم برای توسعه شغل های از پیش توسعه اینترنت، تلفن و .." بوده است. بدون شک اینترنت فضای کسب و کار را دگرگون کرده و این یک واقعیت است که

است، شغل های خانگی بستر مناسب برای توانمندسازی زنان و دختران روستایی می باشد. این نوع کسب و کارها نقش قابل توجهی در ثروت و رشد اقتصادی یک جامعه و توسعه سرمایه اجتماعی آن دارند و لازم است نسبت به بررسی بازدارنده ها پیش روی توسعه این شغل های برنامه ریزی و با شناسایی بازدارنده ها نسبت به کاهش یا رفع آن ها اقدام کرد (بنت الهدی و همکاران، ۱۳۹۵؛ تقی بیگی، ۱۳۹۰).

بحث و پیشنهادها

در این تحقیق پیشران های مؤثر بر توانمندسازی زنان روستایی در راستای توسعه شغل های خانگی در شهرستان نهاوند تحلیل و ارزیابی شد. کارشناسان مرتبط با موضوع با توجه به شناختی که از منطقه مورد بررسی و اوضاع و شرایط کسب و کارهای خانگی شهرستان نهاوند داشتند، در آغاز ۳۵ مورد را بیان کردند و پس از حذف موارد همانند و نیز حذف مواردی که از امتیازهای کم تری دارا بودند، در نهایت تحلیل نهایی با ۱۷ پیشران ادامه یافت. در تحلیل نهایی مشخص شد با هماهنگی و مداخله گری مدیریت هماهنگی ترویج کشاورزی "ایجاد کارگاه هایی برای آشنایی با بازاریابی فروش محصول ها، آسانگیری و ارائه نمایشگاه های دستاوردهای زنان روستایی به طور منظم در مناسبت های خاص و نیز برگزاری کارگاه ها و دوره هایی برای معرفی توان زنان روستایی در راستای بهبود اوضاع اقتصادی خانوارها اعضای خانواده و مردان روستا "می تواند در این زمینه کارساز باشد. همچنین از دیگر پیشران هایی که در راستای توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی مهم و مؤثر خواهد بود می توان به " بهبود زیرساخت های لازم برای توسعه شغل های از پیش توسعه اینترنت و... توسعه وام های برای بهره مند شدن زنان در راستای ایجاد کسب و کارهای، اختصاص برنامه هایی در راستای شناسایی بازدارنده ها توسعه شغل های که در

گسترش این فناوری عاملی مؤثر در توسعه کسب و کارهای مجازی خواهد بود. این رابطه البته تا حدی دوسویه بوده و همان طور که اینترنت کسب و کارهای مجازی را رونق داده و کسب و کارهای مجازی نیز در گسترش اینترنت و عرضه باکیفیت این فناوری نقش آفرینی کرده اند. ضریب نفوذ اینترنت بالا، اینترنت پرسرعت با پهنای باند مناسب، مقرون به صرفه بودن استفاده از اینترنت، گسترش شبکه اینترنت تلفن همراه، دسترسی به اینترنت در همه مکان ها، ساختمان ها و راه ها از جمله زیرساخت های مهمی هستند که برای ترویج کسب و کارهای آنلاین و اینترنتی ضروری هستند. افزایش اشتغال، گستردگی فروش محصول ها و خریداران، هزینه کم تر راه اندازی کسب و کارهای اینترنتی و درآمد بالای آن ها نسبت به شغل های سنتی از جمله برتری های ایجاد کاربرد این زیرساخت ها در کسب و کارها شمار می آید. امروزه اینترنت فضایی را فراهم کرده است که تنها نمی توان به آن به چشم یک سرگرمی نگاه کرد بلکه فرصت ارزشمندی است که می توان از آن انتظار درآمدزایی داشت و ایجاد اشتغال داشت و یکی از زمینه های فعالیت آن را هم در توسعه شغل های روستایی می توان نام برد. بدون تردید با توسعه این زیرساخت ها در روستاها و آشنا کردن فعالان شغل های خانگی با چگونگی استفاده از فرصت های تولید و بازاریابی در این دنیای مجازی، می توان بر تداوم و سودآوری شغل های امید داشت. در واقع باید تصورهای قدیمی از شغل های روستایی را دور انداخت و به روستاییان این فرصت رشد را عرضه داشت که با اتصال به دنیای گسترده تر، بتوانند با رقابت بیش تر وارد چرخه اقتصاد شده و سهمی در تولید و اشتغال زایی داشته باشند. از دیگر موارد مطرح شده شناسایی بازدارنده های پیشروی توسعه شغل های خانگی بود. با توجه به این که در دنیای کنونی اهمیت دادن به نقش زنان در فرآیند توسعه اقتصادی و اجتماعی هر جامعه ای اجتناب ناپذیر

اولویت تحقیقات سازمان جهاد کشاورزی استان قرار گیرد و نیز در نظر گرفتن دفتر شغل های خانگی در سازمان جهاد کشاورزی برای مدیریت بهتر شغل های رسیدگی به کارهای مرتبط " اشاره نمود که همگی موارد بیان شده دارای بالاترین اثر-های مستقیم و غیرمستقیم بالفعل و بالقوه هستند و با توجه به این موارد می توان در راستای توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی در آینده گام برداشت.

نتایج این تحقیق نشان داد که اگر در برنامه های آتی بخواهیم در راستای توانمندسازی زنان روستایی در شهرستان نهاوند اقدام و گامی برداشته شود باید به موارد یادشده توجه خاص کرد و در برنامه ریزی و سیاست گذاری آن ها را در اولویت قرار داد و همچنین مشخص شد که عمده موارد بیان شده در حیطه فعالیت های مدیریت هماهنگی ترویج و آموزش کشاورزی سازمان جهاد کشاورزی است که باید از توان محققان و برنامه ریزان خود در این راستا بهره برد. برای دستیابی به توسعه هرچه بیش تر عامل هایی مورد نیاز است که آموزش و ترویج کشاورزی یکی از عامل های تسریع کننده توسعه در این حوزه می باشد (کاکولوند و همکاران، ۱۳۹۷) و توجه به اینکه پیشران های کسب شده در این تحقیق به طور عمده در حوزه کاری ترویج و آموزش کشاورزی قابل برگزاری بود و اندکی توجه به ماهیت این پیشران ها نشان می دهد که می توان از ظرفیت نظام ترویج کشاورزی در این راستا بهره برد.

همچنین در این تحقیق مشخص شد که متغیرهای "هدف" که نتایج سامانه را به نمایش می گذارند و با دست کاری آن ها، سامانه تغییرهای تکاملی را در پیش خواهد گرفت و می توانند مؤثر واقع شوند عبارت اند از "شناسایی فرصت های اقتصادی در روستاها در راستای معرفی به زنان، ایجاد کارگاه هایی برای آشنایی با بازاریابی فروش و ایجاد ارتباط و پیوند ارتباطی زنان هم صنف در

روستاهاى مرتبط برای تبادل تجربه ها در این زمینه ". برنامه توسعه شغل های خانگی هم اکنون در وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به صورت جدی و ساختارمند دنبال می شود. بدین گونه که آن دسته از فعالیت هایی که مزیت دارند در منطقه ها شناسایی می شوند، همچنین فعالان شغل های خانگی نیز شناسایی و در طول زنجیره ارزش جایگذاری شده و شبکه ایجاد خواهد شد تا اتصال آن ها به بازار از طریق ایجاد شبکه های عمومی با شرکت های صاحب برند بزرگ در شهرها، سطح ملی و بین المللی این اتصال برقرار شود. این اتصال کمک می کند که سطح استاندارد، طراحی، کیفیت و این نوع مشخصه های تولیدهای شغل های خانگی ارتقاء پیدا کند (منصوری، ۱۳۹۷)، لذا لزوم اجرای دقیق این برنامه ها در روستا نیز می تواند مؤثر واقع شود. روستا یکی از مهم ترین پایگاه های تولید و رفع نیازهای اساسی جامعه است، بنابراین تقویت زمینه ها و توانایی های جامعه روستایی می تواند منجر به پویایی اقتصاد کشور شود. ضمن اینکه توجه به این منطقه ها به ویژه روستاها می تواند تأثیر قابل توجهی در شاخص های کلان اقتصادی از جمله رشد اشتغال و کاهش فقر داشته باشد؛ لذا شناخت مزیت روستاها نخستین اولویت برای توسعه کسب و کار در آن ها می باشد، موضوعی که در قالب طرح های مختلف اشتغالی دولت از جمله برنامه اشتغال روستایی نیز به آن تأکید شده است. در رویکردهای جدید توسعه اشتغال در منطقه های روستایی، شناسایی مزیت های آن منطقه و هدایت سیاست ها و منبع ها در این راستا اولویت دولت و دستگاه های سیاست گذار قرار گرفته است و یکی از برنامه ها برای تقویت اقتصاد و اشتغال روستاییان، اجرای طرح "هر روستا یک محصول" است.

سیاسگزاری

گروه تحقیق بر خود لازم می‌داند که از سرکار خانم مهندس صابر از مرکز خدکات فیروزان شهرستان نهاوند و نیز سرکار خانم مهندس صالحی از مرکز مدیریت هماهنگی ترویج استان همدان به خاطر زحمات و مساعدت‌های لازم در معرفی کارشناسان و اطلاعات مورد نیاز تحقیق، کمال قدردانی را بجا بیاورند.

منبع‌ها

- ۱- ایزدی، بنت‌الهدی. رضایی مقدم، کوروش و اسداله پورعلی (۱۳۹۵). سازه‌های مؤثر و موانع تحقق توسعه کارآفرینی در مشاغل خانگی بخش کشاورزی در مناطق روستایی شیراز. علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران ۱۲(۱) صص ۳۹-۵۱
- ۲- تقی بیگی (۱۳۹۰) بررسی موانع و راهکارهای توسعه مشاغل خانگی از دیدگاه زنان روستایی و متخصصان شهرستان اسلام آبادغرب. پایان نامه مقطع کارشناسی ارشد. دانشگاه رازی. دانشکده کشاورزی
- ۳- جهانگیری، جهانگیر و عبدالمهدی، احمد (۱۳۸۱). نقش تولید خانگی در درآمد خانوار روستایی (مطالعه موردی روستاهای استان فارس) مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی اصفهان. صص ۱۷۳-۲۱۴
- ۴- چرمچیان لنگرودی، مهدی و علی بیگی، امیرحسین (۱۳۹۲). بررسی عوامل مؤثر بر توانمندسازی روان شناختی زنان روستایی، مجله جامعه‌شناسی زنان، ۴(۱۳)، صص ۱۶۵-۱۹۲.
- ۵- خانی، فضیله و سوری، فرشاد (۱۳۹۱). رویکرد جنسیتی در تحلیل رضایتمندی روستاییان از عملکرد دهیاران، فصلنامه انجمن جغرافیای ایران، ۱۰(۳۲)، صص ۱۰۱-۱۲۶.
- ۶- ده حقی، سمیه. چیدری، محمد. صدیقی، حسن (۱۳۹۳). نقش تعاونی‌های کشاورزی در توانمندسازی اجتماعی زنان روستایی استان تهران. ۳ (۱۱) صص ۱-۲۴
- ۷- ربانی، طاها (۱۳۹۱). روش تحلیل ساختاری، ابزاری برای شناخت و تحلیل متغیرهای مؤثر بر آینده موضوعات شهری، نخستین همایش ملی آینده پژوهی، تهران: ۲۶۹-۲۵۹.
- ۸- رضایی قادی، خدیجه (۱۳۹۱)، شاخص‌های توانمندسازی زنان، مجموعه مقالات همایش توانمندسازی و توان‌افزایی زنان سرپرست خانوار، تهران. صص ۱۱۲-۱۲۱.
- ۹- رضایی، روح‌الله؛ زارعی، شیما (۱۳۹۳)، "بررسی دیدگاه زنان روستایی درباره تأثیر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر توانمندسازی آنان"، زن در توسعه و سیاست، ۱۲(۲)، صص ۲۸۷-۳۰۴.
- ۱۰- رنجبر حیدری، وحید. قربانی، ارسلان. سیمبر، رضا و حاجیانی، ابراهیم (۱۳۹۵)، شناسایی و تبیین عوامل و پیشران‌های مؤثر بر روابط ایران و شورای همکاری خلیج فارس در افق ده ساله با بهره‌گیری از روش میک مک، مجله آینده پژوهی دفاعی، ۱ (۲): ۷-۳۶.
- ۱۱- زرافشانی، کیومرث. علی بیگی، امیرحسین و فقیری، مژگان (۱۳۹۱). رتبه‌بندی صندوق‌های اعتبارات خرد بر اساس توانمندسازی زنان روستایی استان کرمانشاه، مجله زن در توسعه و سیاست، ۱۰ (۱): ۱۰۵-۱۲۴.

- ۱۲- زمانی میاندشتی، ناصر؛ عطائی، پوریا و ایزدی، نسیم (۱۳۹۱)، "بررسی سطوح و میزان توانمندی در بین اعضای تعاونی زنان روستایی"، فصلنامه زن در توسعه و سیاست، س ۱۰، ش ۴، صص ۱۵۳-۱۷۲.
- ۱۳- سعدی، حشمت اله. شعبانعلی فمی، حسین و لطیفی، سمیه (۱۳۹۱). سنجش میزان توانمندی اقتصادی و اجتماعی زنان قالیباف روستایی و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی استان همدان)، زن در توسعه و سیاست، ۱۰(۲): ۱۰۷-۱۲۶.
- ۱۴- سعدی، حشمت اله؛ جلیلیان، سارا و یعقوبی فرانی، احمد (۱۳۹۳)، تأثیر کسب و کارهای خانگی بر توانمندی اجتماعی زنان روستایی، فصلنامه علمی-پژوهشی زن و جامعه، ۵ (۳): ۸۵-۱۰۶.
- ۱۵- سهامی، سوسن. سرایی، حسین و کلدی، علیرضا (۱۳۹۰). رابطه سرمایه اجتماعی با ارزش های معطوف به توسعه زنان"، فصلنامه رفاه اجتماعی، س ۱۱، ش ۴۲، صص ۲۵۵-۲۷۹.
- ۱۶- سیاح مفضلی، اردشیر و اسدی، علیرضا (۱۳۹۴). بررسی ساختارهای فکری و مفاهیم کلیدی در آینده پژوهی و ارائه چارچوب اجرای مطالعات آینده پژوهی.
- ۱۷- شاهپوندی، احمد. قاسمی، مسعود. راست قلم، نیلوفر (۱۳۹۸). آینده نگاری تابآوری مسکن در منطقه ۸ اصفهان با استفاده از روش تلفیقی سناریوپردازی و تحلیل اثرات متقاطع. مطالعات ساختار و کارکرد شهری، ۷(۲۲) صص ۱۳۱-۱۵۳
- ۱۸- صیده، طیبه. سامانی، رویا اشراقی، پورسعید، علیرضا (۱۳۹۶). تحلیل نقش توانمندی شغلی بر خوداتکایی زنان روستایی شهرستان ایلام. پژوهش های روستایی. ۸(۳)
- ۱۹- طاهری دمنه، محسن. نادری خورشیدی، علیرضا (۱۳۹۳). آینده نگاری منابع انسانی در نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران با استفاده از روش تلفیقی سناریوپردازی و تحلیل اثرات متقاطع. فصلنامه علمی منابع انسانی ناجا. ۵(۳۶)، ۲
- ۲۰- عنایت الله، س. (۱۳۸۸). پرسش از آینده. مرکز آینده پژوهی علوم و فناوری دفاعی.
- ۲۱- کتابی، محمود؛ یزد خواستی، بهجت و فرخی راستایی، زهرا (۱۳۸۲)، توانمندسازی زنان برای مشارکت در توسعه، پژوهش زنان، ۳(۷)
- ۲۲- کلانتری، خلیل؛ شعبانعلی فمی، حسین و سروش مهر، هما (۱۳۸۹)، بررسی عوامل تسهیل کننده و بازدارنده توانمندسازی اقتصادی زنان روستایی (مطالعه موردی شهرستان همدان). توسعه روستایی، ۱(۲): ۱۰۷-۱۲۴.
- ۲۳- کلدی، علیرضا و سلحشوری، پروانه (۱۳۹۱). بررسی تأثیر حمایت اجتماعی بر توانمندسازی زنان"، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، س ۴، صص ۷-۲۲.
- ۲۴- کاکولوند، نرگس؛ غلامرضایی، سعید و رحیمیان، مهدی (۱۳۹۷). نقش آفرینی ترویج و آموزش کشاورزی در توسعه کشت کلزا در شهرستان سلسله. دوره ۱۰، شماره ۴۶، صفحه ۷۸-۸۹

- ۲۵- محمدی، یاسر. نعمت الهی، جواد. سپهوند، فاطمه (۱۳۹۷). نقش تأمین مالی خرد بر کیفیت زندگی زنان روستایی در پروژه بین‌المللی ترسیب کربن در استان خراسان جنوب. توسعه محلی. ۹(۲)، صص ۲۳۹-۲۶۰
- ۲۶- مرادی، محمد (۱۳۸۹). بررسی اثرات برنامه‌های اتحادیه فرشباغان شهرستان جوانرود بر توانمندسازی زنان روستایی، مطالعه موردی زنان قالیباف روستاهای: صفی آباد، بیاشوش و زلان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته توسعه روستایی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.
- ۲۷- مردوخی، ب (۱۳۹۱). روش‌شناسی آینده‌نگری. تهران: نشر نی.
- ۲۸- محمدپور جابری، مرتضی. ابراهیم زاده، عیسی. رفیعیان، مجتبی. ساعد موچشی، رامین (۱۳۹۵). شناسایی و تحلیل اثرات متقابل عوامل کلیدی و سنجش میزان پایداری منطقه ای با رویکرد آینده‌نگاری راهبردی مطالعه موردی؛ استان خراسان شمالی. نشریه جغرافیا و پایداری محیط. ۲۰.
- ۲۹- نادری مهدی، کریم و وحدت مودب، هاجر (۱۳۹۷). بررسی تأثیر مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر توانمندسازی زنان دارای مشاغل خانگی (مطالعه موردی: شهرستان رزن). زن در سیاست و توسعه. ۱۶(۲) صص ۱۹۶-۱۷۵
- ۳۰- ملک سعیدی، حمیده. بخشی جهرمی، آرمان و فروزانی، معصومه (۱۳۹۲). عوامل مؤثر بر انگیزه پیشرفت کارآفرینان زن روستایی: مورد مطالعه شهرستان مرودشت. نشریه علوم ترویج و آموزش کشاورزی. ۱۷.
- ۳۱- نره‌ای، ن.، صادقی عمروآبادی، ب.، شهبازی، ن. و غلامی، ر. (۱۳۹۱). ارزیابی عوامل اجتماعی-اقتصادی مؤثر بر سرمایه اجتماعی زنان. زنان و خانواده، ۷ (۱۹)، ۱۰۵-۱۴۲.
- ۳۲- نصیری، الف. (۱۳۸۹). آثار تشکیل تعاونی‌های تولید کشاورزی بر بهبود شاخص‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی اعضا: مطالعه موردی روستاهای شهرستان زنجان. روستا و توسعه، ۱۳(۳)، ۱۲۷-۱۴۵.
- ۳۳- اخوان کاظمی، مسعود. نیکو نهاد، ایوب (۱۳۹۷). شناسایی و تحلیل پیشران‌های توسعه سیاسی در ایران بعد از انقلاب اسلامی؛ سناریویی مطلوب برای آینده. پژوهش‌های سیاست اسلامی، ۶(۱۰)، صص ۱۱-۴۰
- ۳۴- نعیمی، کیومرث؛ و پورمحمدی، محمدرضا (۱۳۹۵). شناسایی عوامل کلیدی مؤثر بر وضعیت آینده سکونت‌گاه‌های فرودست شهری سندج با تأکید بر کاربرد آینده‌پژوهی، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات شهری، شماره ۲۰: ۵۳-۶۴.
- 35- Adams, V. M., Douglas, M. M., Jackson, S. E., Scheepers, K., Kool, J. T., & Setterfield, S. A. (2018). Conserving biodiversity and Indigenous bush tucker: Practical application of the strategic foresight framework to invasive alien species management planning. *Conservation Letters*, 11(4), e12441. <https://doi.org/10.1111/conl.12441>.
- 36- Ahmed, S. (2016). "Socio-Economic Empowerment of Rural Women: An Overview", *International Journal of Social Impact*, Vol, 1. No, 3. P 33.

37- Amini, A. M., & Ramazani, M. (2000). [Rural women's employment, income and its effect on their self-reliance. Proceedings of micro-credits and rural women (Persian)]. Tehran: Ministry of Jihad-e Agriculture.

38- Amini, A. M., & Ramazani, M. (2000). [Rural women's employment, income and its effect on their self-reliance. Proceedings of micro-credits and rural women (Persian)]. Tehran: Ministry of Jihad-e Agriculture.

39- Andersen P D, Rasmussen B. (2014). Introduction to foresight and foresight processes in practice: Note for the PhD course Strategic Foresight in Engineering. Department of Management Engineering, Technical University of Denmark.p.

40- Chant, S. (2003), New contributions to the analysis of poverty: methodological and conceptual challenges to understanding poverty from a gender perspective. Santiago.

41- Cheston, S., & Kuhn, L. (2002). Empowering women through microfinance. Draft, Opportunity International.

42- Christian, M. (1998). Empowerment and black communities in the UK. Journal of Oxford University Press and Community Development, 33(1), 18-31.

43- Coelho, G. M., Galvão, A. C. F., Guedes, A. C., Carneiro, I. A., Chauke, C. N., & Filho, L. F. (2012). Strategic foresight applied to the management plan of an innovation development agency. Technology Analysis & Strategic Management, 24(3), 267–283.

44- Cummings, T. G., & Worley, C. G. (2014). Organization development and change. Cengage learning.

45- Ghadiri Masoom, M., Eynali, J., Souri, F., & Cheraghi, M. (2014). [Evaluation of women's work empowerment and its role in economic development in rural areas (Case Study: Kounami district of Kouhdasht county) (Persian)]. Journal of Research and Rural Planning, 3(6), 17-25.

46- Gibson J. a and S. Olivia (2010). The Effect of Infrastructure Access and Quality on Non-Farm Enterprises in Rural Indonesia. World Development.

47- Godet, M., & Durance, P. (2011). Strategic foresight for corporate and regional development. DUNOD–UNESCO–Fondation Prospective ET Innovation, Paris.

48- Gorane, S. and Kant, R. (2013), "Modelling the SCM enablers: an integrated ISM-fuzzy MICMAC approach", Asia Pacific Journal of Marketing and Logistics, Vol. 25 No. 2, pp. 263-286.

49- Gordon, Theodore; Rochberg, Richard; Enzer, Selwyn, (2008)."Research on Cross Impact Techniques with Selected Problems in Economics, Political Science and Technology Assessment," Institute for the Future

50- Hoque, M. and Itohara, Y. (2008). "Participation and decision making role of rural women in economic activities: A comparative study for members and nonmembers of the micro-credit organizations in Bangladesh". *Journal of Social Sciences* 4(3): 229-236.

51- Horton, A. (1999). A simple guide to successful foresight. *Foresight*, 1(1), 5-9. <https://doi.org/10.1108/14636689910802052>.

52- Jackson, M.A. (2010). *Empowering Women of Nepal: An Experience of Empowerment in the Land of the Himalaya*. M.A Thesis, Prescott College in Adventure Education.

53- Karlekar, Malavika. (2004). A Note on the Empowerment of Women. *Indian Journal of Gender Studies*, 11(2), 145-155.

54- Kefela, G. (2011). "Implications of financial literacy in developing countries". *African Journal of Business Management*, 5(9), 3699.

55- Malhotra, A. (2003). Conceptualizing and measuring women's empowerment as a variable in international development. Paper was presented at the Workshop on "Measuring Empowerment: Cross-Disciplinary Perspectives, 1-5.

56- Martin, B. R. (1995). Foresight in science and technology. *Technology Analysis & Strategic Management*, 7(2), 139-168. <https://doi.org/10.1080/09537329508524202>.

57- Mitra, S. and Kundu, A. (2012). "Assessing empowerment through generation of social capital", *Journal of Business and Social Research*, 6, PP 72-84.

58- Parveen, S., & Leonhauser, I. (2004). Empowerment of rural women in Bangladesh - A household level analysis. Conference on Rural Poverty Reduction through Research for Development and Transformation. 5-7 October 2004, Berlin: Deutscher Tropentag.

59- Pedhazur, E.J. (1982). *Multiple regressions behavioral research: Explanation and Predication*, New York: Harcourt Brace College Publishers. 1058 pages.

60- Phaal, R., Farrukh, C., & Probert, D. (2011). *Road mapping for strategy and innovation. Aligning technology and markets in a dynamic world*. University of Cambridge, Institute for Manufacturing.

61- Rabbani, T. (2012). Structural analysis, a tool to identify and analyze the factors affecting the future (urban subjects). The first National Conference on futures, Tehran. (In Persian).

62- Reger, G. (2001). Technology Foresight in Companies: From an Indicator to a Network and Process Perspective. *Technology Analysis & Strategic Management*, 13 (4): 533-553.

63- Rohrbeck, R., & Kum, M. E. (2018). Corporate foresight and its impact on firm performance: A longitudinal analysis. *Technological Forecasting and Social Change*, 129, 105-116. <https://doi.org/10.1016/J.TECHFORE.2017.12.013>.

- 64- Sergaki, P. and A. Semos. (2006). "The Greek unions of agricultural cooperatives as efficient enterprises". *Agricultural Economics Review*, Volume 7, No 2, PP 15-27.
- 65- Seymour, Nicole (2001) women entrepreneurship in the developing world, August Coffman center for entrepreneurial leadership digest ,No. 1-4.
- 66- Spreitzer, Gretchen. M. (1996). Social Structural Characteristics of Psychological Empowerment. *Academy of Management Journal*, 39 (2), 483-504.
- 67- Ugbomeh. M. M. G. (2001), Empowerment Women in Agricultural Education for Sustainable rural Development. *Oxford University Press and Community Development Journal*: 36 No.4 pp.: 289-302.
- 68- Valian, S. (2015). [A study on effectiveness of skill trainings on economical empowerment of families aided by Emdad Committee of Ilam in job creation (Persian)] [MSc. thesis]. Ilam: Islamic Azad University of Ilam.
- 69- Vishnevskiy, K, Karasev, O., & D. M.-T. F. (2015). Undefined. (n.d.). Integrated roadmaps and corporate foresight as tools of innovation management: the case of Russian companies. Elsevier. Retrieved from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0040162514001322>.
- 70- Voros, J. (2003). A generic foresight process framework. *Foresight*, 5(3), 10–21. <https://doi.org/10.1108/14636680310698379>
- 71- World Bank. (2007). empowerment in practice from analysis to implementation Ruth A, Mette F, Bertelsen J, Holland 16031-in, south Asia environment and social unit, World Bank, Washington DC.

Educational components affecting the economic empowerment of rural women in the development of home-based businesses in Nahavand County

Saeid Karimi ^{*1}, Fatemeh Sepahvand²

1- Associate Professor of Development and Education of Entrepreneurship, Bu-Ali Sina University, Hamedan

2- Ph.D. Student of Agricultural Development, Department of Agricultural Extension and Education, Bu-Ali Sina University, Hamedan

Abstract

The present study is an applied and exploratory research. In the first step, semi-structured interviews were conducted with 20 experts. At this step, the key components that could affect the economic empowerment of rural women in the future were identified (with emphasis on the role of educational components). At this step, A total of seventeen key components were identified. In the second step, a questionnaire was designed and the weight of this questionnaire was taken with numbers between 0 and 3. After completing the questionnaire, Mikmak software was used to analyze the data. The results showed that "training workshops should be held to introduce the potential of rural women. These workshops can increase the potential of rural women and also prepare women to enter society. Women's household products should also be regularly placed in local markets. Experts in the Department of Agricultural Extension and Education can help rural women. According to the results, providing rural women's achievements on a regular basis can increase the quality of production and increase the skill of using virtual marketing to develop women's home-based businesses. Experts in the Department of Agricultural Extension and Education also enable women to create other jobs and connect more with each other.

Index terms: Women's Empowerment, Home Business, Rural Jobs

Corresponding Author: S. Karimi

Email: SKarimi@basu.ac.ir

Received: 2020/07/1507

Accepted: 2020/12/20